

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Aija Ronkainen

Workflow-kaavio elokuva- ja televisio- tuotannon työnkulun hallinnassa.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuva ja televisio

Opinnäytetyö

Päivämäärä

Tekijä(t) Otsikko	Aija Ronkainen Worklof- kaavio elokuva- ja televisioalan työnkulun hallinnassa.
Sivumäärä Aika	30 sivua 26.5.2019
Tutkinto	Medianomi
Tutkinto-ohjelma	Elokuva- ja televisiotuotanto
Suuntautumisvaihtoehto	Tuotanto
Ohjaaja(t)	Tuotannon lehtori Annakaisa Sukura
<p>Opinnäytetyö tarkastelee elokuva- ja televisiotuotantojen tämänhetkisiä työnhallinnan työkaluja sekä keinoja. Työn tutkimuskysymys on: voisiko workflow- kaavio tehostaa elokuva- ja televisioalan työnkulun hallintaa?</p> <p>Työnkulun hallinta on keskeinen osa tuotantoa. Tuotannon aikana syntyy paljon informaatiota, jota jaetaan eteenpäin tuotannon eri osapuolille. Informaation perusteella tehtävät toimet pitää pystyä sovittamaan aikatauluun sekä sovittuun budjettiin. Elokuva- ja televisioalalla on olemassa useita erilaisia työnkulun hallintaan liittyviä käytäntöjä sekä työkaluja. Ne ovat kuitenkin usein tekijä tai tuotantoyhtiökohtaisia eikä yhtä yhtenevää käytäntöä ole.</p> <p>Työn tutkimus on toteutettu teemahaastatteluilla olemassa olevan kirjallisen- sekä luento materiaalin analysoinnilla. Lisäksi työhön on sovellettu omaan työkokemukseeni pohjautuvaa reflektointia. Työ käy läpi elokuva- ja televisiotuotantojen perustyövaiheet sekä niiden etenemisjärjestyksen. Samalla työ havainnollistaa olemassa olevien työnhallinnallisten keinojen käyttöä työnjohdollisten osastojen välillä.</p> <p>Työ esittelee workflow-kaavion perusmuotoa, sen käyttöä muilla aloilla parhaillaan sekä kaavion käytön etuja sellaisenaan. Workflow- kaavion sovittamista elokuva- ja televisiotuotantoon pohditaan tuotantojen työnhallinnan kautta.</p> <p>Opinnäytetyötä varten kerätyn tiedon pohjalta voidaan todeta, että workflow- kaavion kehittämiseksi olisi tarvetta. Workflow-kaavion käytöllä voisi olla useita hyötyjä. Kaavion käyttö voisi tehostaa tuotannon työnhallintaa sekä osastojen välistä kommunikaatiota. Workflow-kaavio sellaisenaan on kuitenkin haasteellinen sovelluttaa elokuva- ja televisiotuotantojen työnkulun hallintaan, sillä toimivan workflow- kaavion kehittäminen vaatii paljon sellaisia resursseja, joita ei tällä hetkellä ole käytössä.</p>	
Avainsanat	workflow, työnkulkukaavio, kommunikaatio, aikatauluttaminen, työnkulunhallinta, tuotannon työvaiheet, HOD

Author(s) Title	Aija Ronkainen Workflow charts in the film and television productions
Number of Pages Date	30 pages 26 May 2019
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Film and Television Production
Instructor(s)	Annakaisa Sukura, Senior Lecturer, Production
<p>This thesis discusses controlling the workflow in Finnish fictional film and television productions. The study also focuses on the type of tools they use for controlling their workflow and the communication during a production. The basis of the thesis is to see if a workflow-chart can be a functional tool during a film or television production. Also, how it would benefit the employers and the employees of production companies is studied.</p> <p>Workflow is an essential part of a production. During the production there is a lot of information that is developed throughout the whole process. All this information needs to find the right persons and actions based on that information. There are multiple different tools and procedures in the film and TV industry in Finland, to control a productions workflow and the information born during the production. Each of these tools is based on policies of the production company and or the employee using them. There is a lack of cohesive tools or policies in the field.</p> <p>The study was been carried out with theme interviews. In addition to these interviews the author has used written sources, studies from lectures and her own work experience for her own analysis to support the study. This thesis will introduce film and television productions basic working phases and how the phases follow each other. At the same time the thesis will take a closer look at the current processes of workflow between different departments in film and TV productions.</p> <p>The thesis presents workflow charts as they are currently being used in other fields. Also, how the workflow chart would fit the needs of the film and TV industry as a tool of controlling the workflow during a production was studied. Based on the information and sources collected for this study, the thesis argues that there is a need for a functioning workflow chart in film and TV productions. There are multiple benefits to a production with a workflow chart. The chart would able the employers and employees to handle communication between different departments better and improve efficiency of the production. The workflow chart, although functional, would be difficult to adapt to the film and TV industry as a tool to control workflow, since the development of the chart itself would require recourses that are not available during the production.</p>	
Keywords	Workflow, workflowchart, scheduling, communication

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työnkulku elokuva- ja televisiotuotannossa.	3
2.1	Suunnitteluvaihe	6
2.2	Esituotanto	7
2.3	Kuvaukset	8
2.4	Jälkituotanto	8
2.5	Levitys	9
3	Osastokohtaiset prosessit esituotannossa	10
4	Tuotannon aikatauluttaminen	13
4.1	Aikatauluttamisen ja käsikirjoituksen purun työkalut	13
4.2	Movie Magic Scheduling	14
4.3	Excel ja Google sheets	15
4.4	Google Drive, Dropbox & pilvipalvelut	17
5	Workflow- kaavio	19
5.1	Kaavion muoto ja tarkoitukset	19
6	Workflow-kaavion käyttö tuotannoissa	22
7	Työnkulkukaavion kehitysmahdollisuudet	25
8	Päätelmät	27
	Lähteet	30

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe on työn- ja informaationkulun käytännöt sekä kehitys mahdollisuudet suomalaisissa fiktiivisissä elokuva- ja televisiotuotannoissa.

Elokuva- ja televisiotuotannon projektien aikatauluttamisessa on monia eri työvaiheita sekä tekijöitä. Työskentelytavat sekä käytännöt vaihtelevat laajasti alalla, jossa jokainen tuotanto ja projekti on omanlaisensa. Jokaisen tuotannon alussa ollaan aina uuden äärellä, vaikka yhtäläisyyksiä ja peruspilareita on nähtävissä. Peruspilareiden lisäksi uuden projektin työskentelytapoja määrittävät tuotantokohtaiset lainalaisuudet ja erityispiirteet. Työntekijät ja ryhmäkokonaisuudet vaihtuvat lähes jokaisessa projektissa ja näin ollen myös yhteisöllisyyden merkitys kasvaa. Kommunikaatio työryhmän välillä ja oikeanlaisen informaation jakaminen eteenpäin työryhmälle nousevatkin avainasemaan, jotta projekti saadaan saatettua mahdollisimman jouhevasti ja ilman turhia lisäkuluja loppuun.

Jäsentelemisen varaa kommunikaatiossa tuntuu kuitenkin olevan paljon. Vaikka tuotannon perusvaiheet kehittäminen, esituotanto, kuvausvaihe, jälkityöt ja levitys, pysyvät samoilla paikoilla, työvaiheiden sisällä on paljon muutoksia ja yksilöllisiä tarpeita riippuen siitä, mitä kaikkea audiovisuaalista materiaalia on tarkoitus saada tuotannossa aikaan ja minäkalaisin keinoin tarinaa ollaan kertomassa.

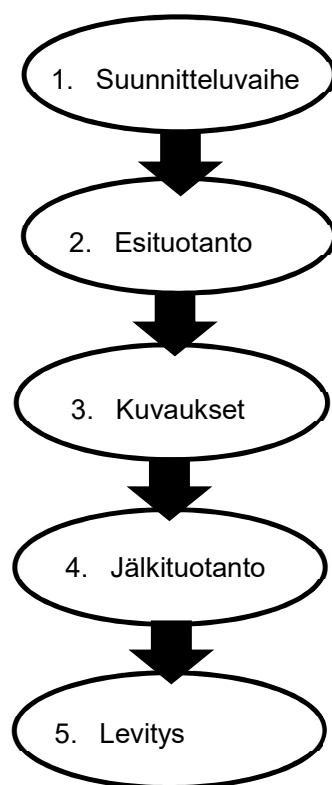
Tuotantojen työnkulun helpottamiseksi audiovisuaalisen alan tekijöillä on usein käytössä joko työnkulku (workflow) -kaavion tyyppisiä ratkaisuja tai sen eri muotoja. Työnkulukaavion tarkoituksia voi olla esimerkiksi työntekijöiden perehdyttäminen, vastualueiden selkeyttäminen sekä tuotannon eri osastojen välisen kommunikaation parantaminen. Opinnäytetyössäni pyrin kartoittamaan fiktiivisen tuotannon työnkulkua sekä avaamaan tuotantojen työnkulun hallinnan työkaluja nykypäivänä. Lisäksi tarkoitukseni on kuvata kehittymismahdollisuuksia, joita workflow-kaavio voisi tarjota tuotantoyhtiöille, sekä alan muille tekijöille. Kysyn, olisiko workflow-kaaviota mahdollista valjastaa palvelemaan elokuva- ja televisioalaa?

Tulen työssäni esittelemään eri tyyllisiä työnkulun hallintaan käytettävien työkalujen sekä ohjelmien muotoja. Lisäksi esittelen erilaisia työnhallinnallisia ratkaisuja tuotantojen aikatauluttamisen ja informaation jakamisen parantamiseksi. Työssä vertaillaan eri tekijöiden käyttämiä työnhallinnallisia työkaluja ja niiden luomista sekä pohditaan eri osastojen kommunikaatiomahdollisuuksien parantamista workflow, eli työnkulkukaavion kautta.

Olen toteuttanut tutkimuksen opinnäytetyötäni varten teemahaastatteluina sekä olemassa olevan tiedon analysoinnilla. Tämän lisäksi hyödynnän työssäni omaa työkokemustani, jonka olen kerännyt työskentelemällä eri tuotantoyhtiöiden tuotannoissa vuosina 2017-2019. Työelämässä olen päässyt konkreettisesti näkemään erilaisia tuotantoyhtiöiden työkuultuuriin iskostuneita käytäntöjä sekä työskentelytapoja. Työssäni kuvaan tuotantoyhtiöiden edustajien sekä tuotantoyhtiöiden palkkaamien freelancer työntekijöiden kokemuksia työnkulun hallinnan keinoista sekä työnkulkukaavion käytöstä sekä näiden kehittämismahdollisuuksista tuotannoissa.

2 Työnkulku elokuva- ja televisiotuotannossa.

Elokuva ja televisiotuotanto on oikeanlaisten taiteellisten ja taloudellisten resurssien kokonaisuudesta syntyvä summa, joka vaatii huolellista suunnittelua. Tuotanto siis vaatii oikeat ihmiset oikeille paikoilleen, asianmukaisen kaluston sekä sopivat kuvauslokaatiot. Oli kyseessä sitten pitkä elokuva, dokumentti tai reality-televisio, kaikelle tälle on yhteistä kuvatusta materiaalista syntyvän tarinan luominen. Tuotannon kuvausvaiheeseen asti pääseminen vaatii huolellista suunnittelua (Landry, 2012, 1.) Elokuva- ja televisiotuotantojen etenemisessä on pieniä eroja, joita erittelen tarkemmin myöhemmin työssäni. Opinnäytetyössäni keskityn pääasiallisesti käsittelemään tuotannon vaiheita fiktiivisen elokuvatuotannon näkökulmasta. Tuotantojen työnkulku voidaan jakaa viiteen eri osiokokonaisuuteen kuvion 1 mukaisesti:

Kuvio 1 Tuotantovaiheet. Piirretty Kaisa Luostarisen opinnäytetyön kuvion pohjalta

Työvaiheista on jätetty erikseen mainitsematta markkinointi, sillä sen voidaan katsoa sisältyvän levittämistyövaiheeseen: Lisäksi tuotantoyhtiö usein ulkoistaa markkinoinnin siihen erikoistuneelle firmalle. Markkinointi voidaan ulkoistaa esimerkiksi levitysfirmalle. Markkinointiin sisältyy myös paljon kommunikaatiota, sillä tarvittavaa markkinointimateriaalia hankitaan kuvausvaiheessa ja sen jälkeen.

Tuotannon työvaiheet seuraavat toisiaan kronologisesti. Jokaiseen työvaiheeseen sisältyy erilaisia prosesseja, jotka tulee saada päätökseen, jotta voidaan siirtyä seuraavaan työvaiheeseen. Työvaiheiden järjestys noudattaa lähtökohtaisesti samaa kaavaa, mutta voi vaihdella projektikohtaisesti. Jokainen projekti vaatii siis omanlaisensa lähestymisen ja workflow'n.

Työvaiheiden seuraaminen toimii eräänlaisena ohjenuorana, jonka mukaan edetä. Kuitenkaan todellisuudessa työvaiheet eivät aina etene suunnitelman mukaisesti. Näyttelijät, työryhmän jäsenet, kuvauslokaatiot tai yhteistyökumppanit voivat vaihtua yllättäen, joten asioihin pitää pystyä reagoimaan nopeasti. Tieto muutoksista pitää myös pystyä kommunikoimaan hetimiten kaikille työryhmän osapuolille, joita muutos koskettaa. Tuotanto on mahdollista pitää huolellisesti kasassa, kun kaikki tarvittavat työvaiheet on suoritettu ja pystytty huomioimaan myös mahdolliset muutokset (Mercer haastattelu 2.10.2018.)

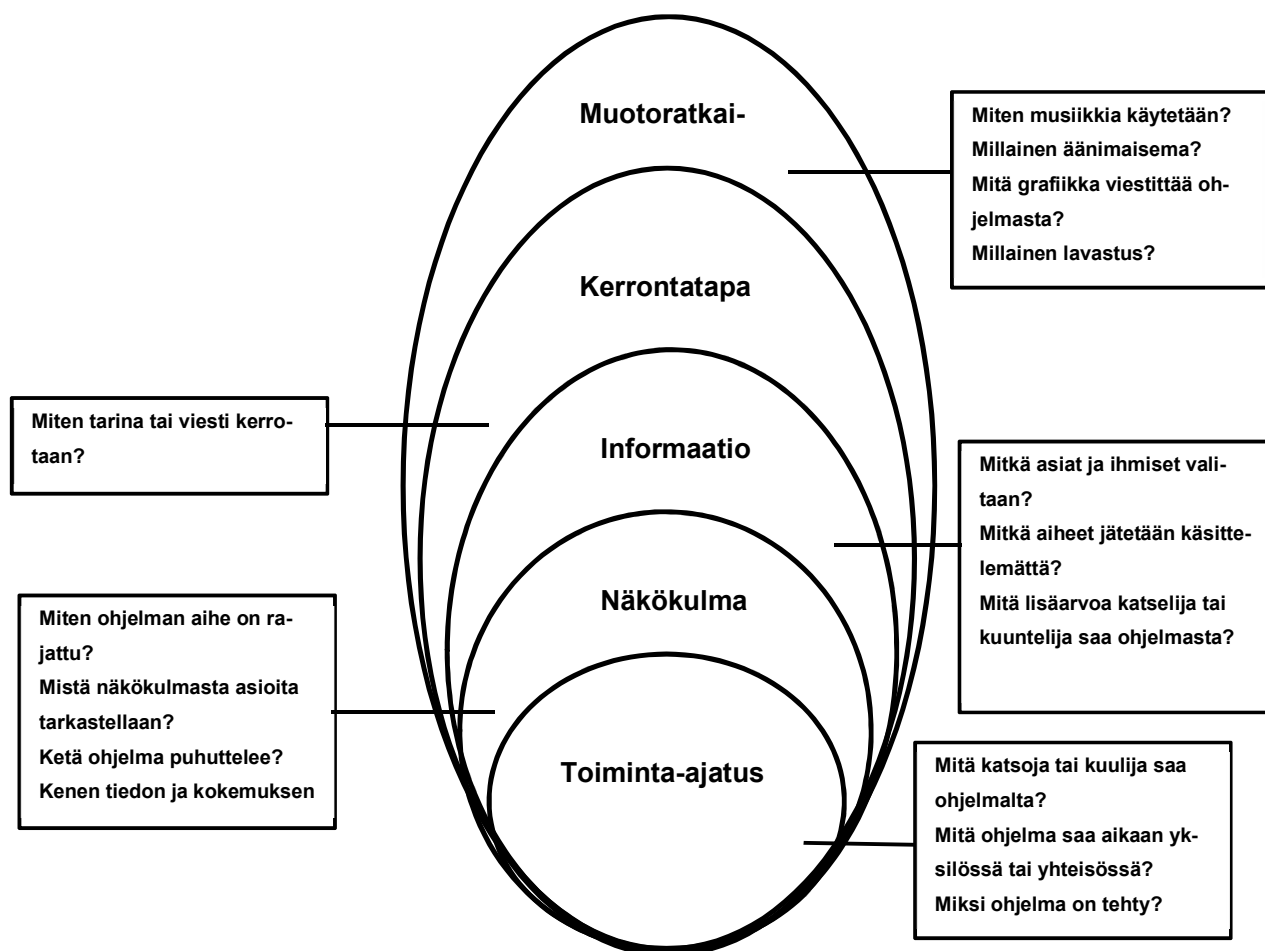
Projektien yksilöllisten piirteiden takia työvaiheiden aikana työryhmän kommunikaatio nousee avainasemaan. Yhteistä projektia eteenpäin viemisessä on tärkeää, että jokainen on samalla sivulla sen suhteen, minkälaista teosta ollaan tekemässä. Mitkä ovat teoksen tärkeimmät sanomat, miten ne saadaan välitettyä taiteellisin keinoin ja vieläpä niin, että pysytään päätetyssä budjetissa. Jokainen taiteellisesti vastaava eli niin sanottu HOD (Head Of Department) voi tuoda oman näkemyksensä esille ja lisätä näin teoksen taiteellista arvoa. Kuitenkin ohjaaja toimii vetovastuullisena ja loppujen lopuksi teos tai projekti on hänen näkemyksensä käsikirjoituksesta. (Haapasalo, Breakdown 1 luento, 22.10.2018.) Kommunikaatio työryhmän kesken noudattaa myös tietynlaista työnkulkua. Ryhmä voi keskustella yleisellä tasolla teemoista, genrestä ja taiteellisista tavoitteista. Kuitenkin asioiden muuttuessa konkreettisemmaksi, kuten kuvauspaikkojen (lokaatioiden) lukituessa ja näyttelijävalintojen vahvistumisten jälkeen, sekä tekotapojen täsmennyessä, kommunikaatio muuttuu järjestelmällisemmäksi. Esimerkiksi kun lokaatio on lukittu, voidaan keskustella konkreettisesti siitä, miten lavasteet rakennetaan, mikä kamera- ja valokalusto sinne tulee ja millä tavalla näyttelijät sijoitetaan tilaan (Mutanen,

Breakdown 2 luento, 23.10.2018.) Kommunikaation helpottamiseksi tuotannon esituantovaiheessa pidetään palavereja. Palavereissa ovat paikalla kaikki taiteellisesti vastuussa olevat, jotta käsikirjoituspurun oleelliset elementit tulevat ymmärretyksi oikealla tavalla. Kasvotusten kohtaaminen ja taiteellisista pyrkimyksistä rauhassa puhuminen antaa tilaa jakaa mielipiteitä ja huolehtia siitä, että päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Harmillisesti nopeiden aikataulujen, sekä päällekkäisten projektien vuoksi, kaikki HOD:it eivät aina pääse kaikkiin palaveriinhin. Tämä asettaa taas haasteita kommunikaatioon (Haapasalo, Breakdown 1 luento 22.10.2018.)

Seuraavissa luvuissa erittelen tarkemmin työvaiheiden yksityiskohtaisia elementtejä sekä kommunikaation tarvetta.

2.1 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaihetta voitaisiin kutsua myös idea- tai kehittelyvaiheeksi. Tässä vaiheessa elokuva tai sarjamuotoinen tarina on olemassa vain ideana tai aiheena. Ideaa lähdetään jalostamaan tarinaksi ja siitä eteenpäin käsikirjoitukseksi (Pirilä & Kivi 2010, 31-33.) Tässä vaiheessa projektissa on mukana käsikirjoittaja ja tuottaja. Heidän tehtävänä on tehdä projektista kokonaisuus, jolle voidaan lähteä hakemaan rahoitusta. Tässä vaiheessa kommunikaation keskeisiä aiheita ovat tarinan teemat, genre, sekä avainasemassa olevat hahmot ja heidän motiivinsa. Se mitä tarinaa ollaan kertomassa sekä miten tunne välitetään katsojille. (Saksala 2015,142.) Yleisradion Raimo Lång on kehittänyt niin sanotun sipulimallin ohjelmasisällön rakentamiseen. Samoja kysymyksiä käydään läpi myös elokuvatuotannossa. Sipulimalli esitetään kuviossa 2.

Kuva 2 Sipulimalli, ohjelmakehittelyyn. Piirretty Raimo Långin kuvan mukaan. Saksala 2015, Tuottajan käsikirja s.142

Rahoituksenhakuprosessin aikana kommunikaatio pohjautuu raameille, projektin teemoihin ja genreen. Tuottajan pitää pystyä kommunikoimaan mahdollisimman tarkasti, mitä ollaan tekemässä ja miksi tarina on tärkeä kertoa. Projektille myönnetään rahoitusta, vain jos siinä on tuotantoyhtiö mukana (Suomen Elokuva Säätiö 2019). Tuottaja hakee rahoituksen sekä tekee projektille alustavan rahoitussuunnitelman ja budjetin (Pirilä & Kivi 2010, 35, 38.)

Television puolella tuottaja on useimmiten vastuussa myös ideasta. Tuottaja valitsee tämän jälkeen sopivan työryhmän projektille. Tuottajalla on siis enemmän myös luovaa ”valtaa” television puolella. Elokuva- ja televisiopuolella tuottaja on vastuussa niin rahoituksen hankkimisesta kuin projektin aikatauluttamisesta (Bignell & Orlebar 2005, 31.)

2.2 Esituotanto

Kun tarvittava rahoitus on saatu kasaan, voidaan aloittaa seuraava vaihe eli esituotanto. Esituotannon aikana kaikki käsikirjoituksen sanelemat tuotantoon tarvittavat resurssit kerätään yhteen ja valmistaudutaan kuvauksiin (Honhaner 2010, 95.) Esituotannon aikana viimeistellään käsikirjoituksen kuvausversio, tehdään tarkka budjetti/ kustannusarvio ja aikataulu, palkataan työryhmä, roolitetaan hahmot, etsitään kuvauslokaatiot sekä hoidetaan sopimusasiat työryhmän, kuvauslokaatioiden, vakuutusten, sekä kaiken muun tarvittavan kanssa.

Esituotannon aikana käsikirjoitus puretaan pieniin osiin, jotta tiedetään, miten kohtaukset konkreettisesti toteutetaan. Tämä vaihe sisältää erittäin paljon erilaisia palavereja työryhmän taiteellisesti vastuullisten kesken. Näissä palavereissa käydään läpi tuotannon yksilölliset piirteet: kuvasuunnitelma, puku- ja maskitarpeet, lavastus, ääni, visuaalisten efektien- (VFX) ja efektien tarve (FX) (Honhaner 2010, 95). Esituotannon tärkeyttä ei voi vähätellä. Hyvin ja huolella suunniteltu tuotanto helpottaa jokaisen työtä kuvausvaiheessa (Saarela 2001).

Esituotannossa määritellään myös työryhmän kommunikaatiotapa, joka määrittävät projektin yksityiskohtaiset tarpeet sekä ryhmän tapa tehdä töitä yhdessä. Välillä ryhmä voi edetä hyvinkin vapaasti eteenpäin, tai sitten asioista pitää keskustella pidempään.

2.3 Kuvaukset

Kuvausvaiheessa esituotannossa suunnitellut ja sovitut elementit, aikataulu, työryhmä ja lokaatiot otetaan käyttöön. Esituotannon aikana tehdyn aikataulun mukaan, kuvataan materiaalia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että suunnitelmien seuraaminen ja päivittäminen loppuisi. Tuotannon pitää pysyä aikataulussa, ja tulee seurata, että kaikki tarvittava tulee kuvattua, sekä huolehtia että tulevien päivien kuvaukset voidaan toteuttaa, on reagoitava mahdollisiin muutoksiin nopeasti (Honthaner 2010, 157-159.) Kuvauspäivä alkaa päiväkohtaisen aikataulun, eli call sheetin mukaan. Call sheetistä näkyy aina työryhmä, tarvittavat näyttelijät, kalusto sekä mahdolliset erityistarpeet. Työryhmä seuraa 1. apulaisohjaajan johdolla päivän kulkua call sheetistä. Tämä mahdollistaa seuraavaksi kuvattavan kuvan valmistelut, esimerkiksi sillä aikaa kun kuvataan edellistä (Jones 2003).

Kuvausvaiheen aikana HOD:ien pitää pystyä kommunikoimaan tulevista kuvauspäivistä ja niiden sisällöstä. Tätä hallitaan yleensä viikottaisilla palavereilla, jolloin käydään tulevan viikon call sheet läpi sekä pureudutaan mahdollisesti haastellisiin kohtauksiin ja kuviin. Palaverista tehdään koonti, joka lähetetään kaikille. Näin jokainen pysyy kärryillä sovituista asioista (Mutanen, Breakdown 1, 23.10.2018.)

Kommunikaation hallinta ja kerääminen kuvausvaiheessa on haastavaa. Jokainen osasto tekee omaa työtään kuvauspäivän aikana, mikä tarkoittaa välillä sitä, että eri osastojen edustajat eivät konkreettisesti kohtaa toisiaan kuvauspäivän aikana. Esimerkiksi lavastusosasto tekee työnsä usein ennen kuin muu työryhmä saapuu lokaatiion. Kaikki informaatio pitää pysyttyä kasaamaan ja jakamaan oikeille tahoille sen mukaan, kun tilanteet elävät. (Mutanen & Ronkainen, Breakdown 1, 23.10.2018.)

2.4 Jälkituotanto

Jälkituotanto alkaa, kun kuvattu ja äänitetty materiaali lähtee eteenpäin kuva- ja äänileikkaajalle. Tässä vaiheessa kaikki tarvittava on kuvattu ja siitä aletaan työstää valmista teosta. Nykyään on myös mahdollista leikata projektia jo kuvausten aikana. Tämä nopeuttaa jälkitöiden aikataulua ja eteenpäin viemistä. Kuitenkaan kaikki leikkaajat eivät pidä tähän tyyliin työskentelystä, sillä keskeneräisestä on vaikea saada eheää kokonaisuutta (Mercer, haastattelu 16.10.2018.) Jälkityön työvaiheita ovat kuvaleikkaus, äänileikkaus miksaus, värimääritys ja masterointi. Visuaalisten efektien yleistyessä kuvaleikkauksen jälkeen vaiheita on tullut myös lisää kuten green screen kuvien ja muiden

animoitujen elementtien paikalleen laittaminen (Hintikka, 2016.) Jälkitöiden tarkoitus on viimeistellä kaikki audiovisuaalinen materiaali ja tehdä siitä valmis teos, jonka voi lähettää levitykseen (Aaltonen 2011, 331).

Jälkituotannon kommunikaatiota vetää tuottaja tai jälkituotantokoordinaattori. Jälleen kommunikaation keskiössä on valmiin teoksen tyyli sekä miten saadaan halutut teemat esille ja millä tavalla leikkaus voi edistää tarinaa. Teoksen leikkausversioista järjestetään katseluita, joissa on paikalla ohjaaja, showrunner sekä rahoittaja tai kanavan vastaava, tilaaja tms. sekä tuottaja. Tarkoitus on löytää lopulliselle teokselle muoto, joka sopii läh- tökohtiin, joita lähdettiin toteuttamaan, sekä sopimuksellisiin määreisiin. Sopimuksellisilla asioilla tarkoitan teoksen kestoa, genreä ja tarinaa (Aaltonen, 2015, 135-137.) Jälkituo- tannon aikana tuottaja pitää huolen projektin aikataulusta ja sen toteutumisesta. Hän kokoaa tuotannon loppuraportin, joka sisältää muun muassa lopputekstikreditit, toteutu- neen budjetin, sopimukset sekä rahoittajille menevät kuluseurannat.

2.5 Levitys

Levitysvaiheessa valmis teos tehdään julkiseksi katsojille jo etukäteen suunnitellun levi- tys- tiedotus- ja markkinointistrategian mukaan. Levityssuunnitelma on osa rahoitus- suunnitelmaa ja sisältyy jo suunnitteluvaiheessa budjetointiin (Aaltonen 2006, 421-422.) Levitykseen liittyy vahvasti markkinointi, jossa voidaan käyttää myös ohjaajaa, sekä näyttelijöitä. Jo kuvausten aikana voidaan kerätä sopivaa tiedotusmateriaalia, kuten vi- deoklippejä kuvauksista, haastatteluja ja muuta vastaavaa. Tuotantoyhtiön ja levittäjän tarkoitus on, että teos tavoittaa mahdollisimman laajan kohdeyleisön ja tuottaa mahdol- lisesti rahaa. Tästä syystä levityksen ja markkinoinnin tulee olla hyvin suunniteltua, oike- alle yleisölle kohdennettua sekä tehokasta (Aaltonen 2011, 421.)

Seuraavassa luvussa tutkitaan tarkemmin esituotantovaiheen osastokohtaisia proses- seja sekä sitä, miten kommunikaation pitää soljua osastojen välillä.

3 Osastokohtaiset prosessit esituotannossa

Valmiista käsikirjoituksesta tehdään purku lähtökohtaisesti kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen purku tehdään, kun tuotanto on suunnitteluvaiheessa. Tuottaja tekee purun, josta nähdään tarvittavan rahoituksen määrä, sekä alustavasti tarvittavat resurssit. (Pirilä & Kivi 2010, 35, 38.) Kehittelyvaiheessa ohjaajan, näyttelijöiden palkkaaminen tuotantoon vaikuttaa budjettiin sekä aikatauluun. Usein projektiin halutaan tietty ohjaaja, kuvaaja, näyttelijä tai muu taiteellisesti teokseen vaikuttava henkilö tai elementti. Näiden omat aikataulut vaikuttavat tuotannon suunnittelemaan aikatauluun suuresti. Suunnitteluvaiheen purku on kuitenkin syytä tehdä realistisesti ja huolella. Etenkin rahoituksen kannalta on hyvin tärkeää, että kaikki elementit otetaan huomioon.

Toinen vaihe, jolloin käsikirjoituksen purku tehdään, on esituotanto. Tässä vaiheessa purku tehdään kehitelyyn ja pidemmälle jalostettuun käsikirjoitusversioon. Esituotannon purussa tarvittava rahoitus on saatu kerättyä ja pääkohdat budjetissa, aikataulussa sekä tuotannon valmistumisaikataulu on lukittu (Landry 2012, 18.) Esituotannon aikana purku tehdään hyvin yksityiskohtaisesti. Jokainen käsikirjoituksen kohta puretaan tarkasti, ja kohtauksen elementit jaotellaan omiin kategorioihinsa (Honthaner 2010, 81).

Yleisimmät kategoriat ovat:

- Kohtausnumero
- Kohtauksen paikka (sisällä vai ulkona)
- Päivä vai yö
- Lokaatio (esimerkiksi "kirjasto" "päähenkilön etupiha")
- Hahmot
- Rekvisiitta
- Puvustus / maski
- Avustajat

- Stuntit
- Erikoistehosteet (FX), Videoerikoistehosteet (VFX)
- Ajoneuvot (tarkoittaen esimerkiksi hahmojen kulkunevoja, pyörät, autot)
- Eläimet

(Landry, 2012, 10, 14.) Käsikirjoituksen purkaminen kategorioihin helpottaa työnkulkua ja budjetointia ja varmistaa, ettei kuvausvaiheessa mitään oleellista jää puuttumaan. Purun edetessä kategorioita tulee lisää, kun työryhmän tarpeet tarkentuvat. Yleisimpiä lisäyksiä ovat kameraryhmän kalustotarpeet, lokaatioiden erityishuomiot ja turvallisuus-huomiot (Mutanen, 2018). Ilman käsikirjoituksen purkua ja purun pohjalta tehtyä aikatauluttamista projektista saattaa jäädä jotain oleellista puuttumaan. Purku toimii pohjana jokaisen osaston omalle toiminnalle, siitä mitkä kaikki elementit pitää olla paikoillaan ja milloin. Systemaattisesti ja huolella tehty käsikirjoituksen purku voi säästää aikaa ja rahaa kuvausvaiheessa (Landry, 2012, 10, 14.)

Aalto Yliopiston ”Breakdown 1, käsikirjoituksen tekninen ja taiteellinen purku” -kurssilla kävimme läpi eri osastojen johtajien tekemiä purkuja sekä pohdimme käsikirjoituksen purkamisen oleellisuutta onnistuneeseen kuvausjaksoon. Luennoilla kävimme läpi erilaisia esimerkkejä aiemmista projekteista, sekä muutamista tulevista tuotannoista.

Ohjaaja-käsikirjoittaja Alli Haapasalo (Syysprinssi 2016) korosti luento-osiossaan purun tärkeyttä. Ohjaajana hänen täytyy olla perillä tuotannon jokaisesta yksityiskohdasta. Hän tekee aina tuotannollisen purun sekä taiteellisen purun. Tuotannollinen purku keskittyy elementteihin ja resursseihin, jotka konkreettisesti tarvitaan. Tämä purku toimii omanlaisena karttana työryhmälle, etenkin työryhmän HOD:eille (Head Of Department, eli osastonjohtaja). Käsikirjoituspurusta muodostetun kartan pohjalta, jokainen osasto voi tehdä oman suunnitelmansa eri työvaiheiden etenemisestä Taiteellinen purku keskittyy hahmoihin ja tarinan teemoihin, merkityksiin ja olennaisiin kohtiin (Haapasalo, Breakdown 1 luento 22.10.2018.) Taiteellisen purun mukaan käsikirjoituksen tarina saa muotonsa ja kerrontatapansa.

Muiden HOD:ien tehtävä on siis lukea, ymmärtää ja jakaa oma näkemyksensä käsikirjoituksen purusta ohjaajalle ja muille HOD: eille. Kuvaaja tekee purun pohjalta suunnitelman projektin valoista ja väritunnelmista kuvakerronnalliselta kannalta, äänisuunnittelija taas äänen ja mahdollisesti musiikin osalta. Lavastaja suunnittelee kokonaismiljöön, missä elokuvan tapahtumat käydään, millaiset värit ja tätä kautta tunnelmat hallitsevat tarinaa. Kuvaaja, lavastaja sekä pukusuunnittelija käyvät myös yhdessä läpi värimaailmaa, värien tunnelmaa ja niiden tarinankerronnallisia tarpeita. Kun näkökulmat käydään yhdessä läpi, teoksesta saadaan yhtenäinen ja eheä (Haapasalo & Ronkainen Break-down 1, 22.10.2018.)

Käsikirjoituksen purku on tarkkaa työtä, ja siihen tarvitaan erinäisiä työkaluja, jotta kaiken tiedon saa kerättyä helposti jaettavaan malliin. Seuraavassa luvussa esitellään lyhyesti yleisimpiä aikatauluttamisen sekä käsikirjoituksen purkamisen työkaluja ja keinoja, joita elokuva- ja televisioalalla on käytössä.

4 Tuotannon aikatauluttaminen

Aikatauluttaminen alkaa käsikirjoituksen purkamisella, tällöin valmis käsikirjoitus jaetaan hallittaviin konkreettisiin osiin. Tuotannon aikatauluttaminen vaatii hyvää mielikuvitusta, liikkuvia osia on paljon. Tärkeintä aikatauluttamisesta on budjetin hallinta, sekä tuotantoryhmän ja -osastojen työnkulku. Tuotanto pyritään viemään läpi mahdollisimman järkevällä hinnalla, sekä niin että ylimääräisiä liikkeitä suuntaan tai toiseen (esimerkiksi lokaatioiden välillä) ei tule. Aikataulusta syntyy lopulta päivä- ja tuntikohtainen ”kartta”, jonka mukaan työryhmä kuvaa tarvittavat materiaalit (Landry, 2012, 63.)

Jokainen osasto tekee oman aikataulunsa tuotannon suunnittelu- ja kuvausaikataulun ympärille. Osastonjohtajien vastuulla on tavoittaa tuottajan ja tuotantopäällikön asettamat aikatauluraamit. Tuotanto sisältää siis toisin sanoen aikatauluja aikataulujen sisällä, mitkä pohjautuvat osaostokohtaiseen työnkulkuun. Eri osastojen pitää myös pysyä kommunikoimaan keskenään suunnitelmista, muutoksista ja päätöksistä, joita tehdään tuotannon aikana.

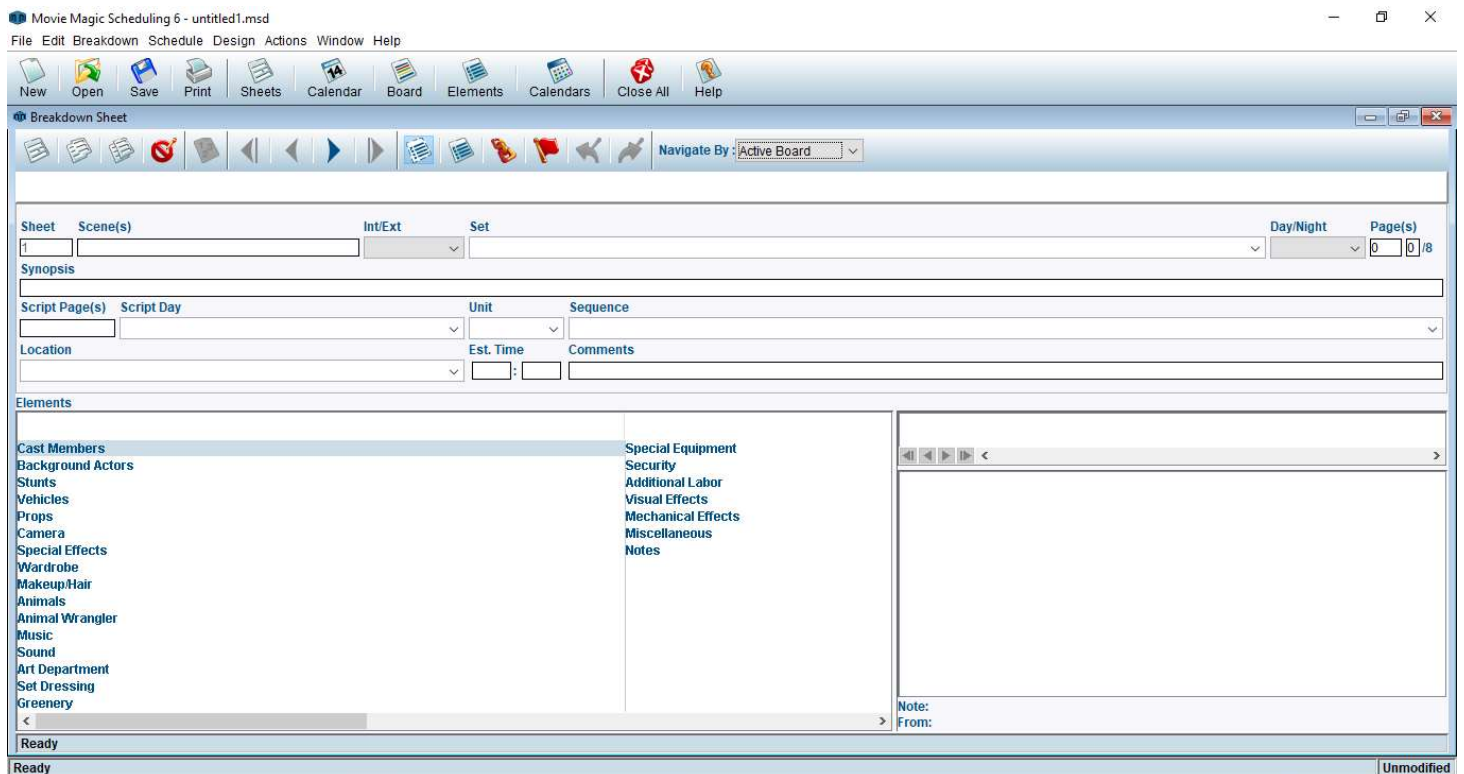
4.1 Aikatauluttamisen ja käsikirjoituksen purun työkalut

Aikataulutusta ja purkua tehdään pitkälti kokemuksella. Työtä saadaan edelleen paljon aikaan post-it lapuilla, sekä värikoodatuilla yliviivauksilla, mutta aikatauluttamista varten on myös olemassa erilaisia ohjelmia ja työkaluja. Jokaisella osastonjohtajalla, eli HOD:illa on muistiinpanoja omassa fyysisessä käsikirjoituksessaan (Haavisto, Breakdown 2 luento 14.12.2018.) Tuotantoyhtiöittäin riippuu mitä aikatauluttamisen työkaluja sekä ohjelmistoja käytetään. Jatkuvasti markkinoille tuodaan myös uusia pilvipalveluita, sekä muita interaktiivisia ohjelmia, joita tuotantoyhtiöt ottavat tarpeen mukaan käyttöönsä. Huolimatta siitä, että jokainen projekti ja tuotanto on omanlaisensa, genren, formaatin ja tarinansa kautta aikataulutusta seuraa tiettyä kaavaa, jotta kaikki tarvittava saadaan paikoilleen.

4.2 Movie Maqic Scheduling

Movie Maqic Scheduling on Entertainment Partnersin luoma ohjelmisto, jonka tarkoitus on helpottaa tuotannon aikatauluttamista. Ohjelmistoon voi tuoda suodaan käsikirjoituksen, tai purkaa sen manuaalisti eri elementteihin. Ohjelmalla voidaan luoda aikataulurunkoja, sekä jäsentää helposti yksittäisten kohtausten elementit omille paikoilleen. (Juutilainen 2017.)

Useimmiten Movie Maqic scheduling (myöhemmin MMS) on tuottajan, tuotantopäällikön, sekä 1. apulaisohjaajan työkalu. Ohjelmaan saadaan helposti syötettyä kuvausjakson kokonaisaikataulun ja sitä voi muokata aina uudelleen. Muokkaamista tapahtuu koko esituotannon, sekä kuvausjakson ajan. Kuvauspäivien yksityiskohtien tarkentuessa. Esimerkiksi, jos kuvataan rannalla, onko kamera vedessä missään vaiheessa ja miten se vaikuttaa kalusto- tai työryhmätarpeisiin. (Juutilainen 2017.) MMS mahdollistaa myös erilaisten raporttien tulostamisen, mikä helpottaa aikatauluttamista. Ohjelmasta saa esimerkiksi tietoa siitä, montako kuvauspäivää tietyllä roolilla on, montako eri kuvauslokation sisäisestä tarkkaa paikkaa tarvitaan tai montako yökohtausta projektilla on.

Kuva 3 MMS purkusivun perusnäkyä

Yllä kuva 3 kuva MMS- ohjelman perusnäköymästä, johon käsikirjoitus puretaan. Kaikki peruselementit ovat paikaallaan ja ohjelma sallii myös tarvittavien lisäelementtien luomisen. (Juutilainen 2017.) Yläreunasta nähdään muut työkalut, kuten kalenteri, sekä taulukko (board) joka sisältää puretun käsikirjoituksen jokaisen kohtauksen omana ”liuskaan”. Liuskat lisätään tämän jälkeen tuotannon määrittämään aikataulurunkoon ja järjestellään kohtauksen mahdollisimman loogiseen sekä tehokkaaseen järjestykseen. Aikataulua voi muokata ja muokataan käsikirjoituspäivitysten mukaan sekä sen mukaan, kun kaikki muutkin tuotannon elementit asettuvat paikalleen (Juutilainen, 2017).

4.3 Excel ja Google sheets

Excel ja Google sheetsin taulukkotyökalut on kovassa käytössä media-alalla. Kumpaankin on helppo rakentaa aikatauluja purkujen pohjalta, tehdä tilityksiä, eli kaikki kuitit ja muut dokumentit, jotka pitävät sisällään tuotannon aikana tehdyt hankinnat (ostot, kilometrikorvaukset yms.) sekä jäsenellä melkein mitä vain informaatiota helposti luettavaan ja käsiteltävään malliin. Tämän lisäksi taulukkotyökaluihin voi ohjelmoida erilaisia laskukaavoja, joiden avulla voidaan hahmottaa hyvinkin yksityiskohtaisia tarpeita. Hyvänä esimerkkinä Tuntematon sotilas- elokuvan (Louhimies, 2017) esituotannossa laskettiin luotien tarve yhteen kohtaukseen. Laskukaava toteutettiin taulukkotyökalulla, jotta lavastusosastolle saatiin tarkka arvio luodeista, ja tätä kautta realistinen rahantarve kyseistä kohtausta ja sen toteuttamista varten (Juutilainen, Breakdown 2 luento 13.12.2018.)

Lähtökohtaisesti aikataulurunko, tai mahdolliset kaaviot luodaan aina uudelleen uuden tuotannon tai projektin alkaessa. Tai kun on luotu hyvä ja toimiva pohja, muokataan se projektille sopivaksi. Alla kuvassa 5 esimerkki laskentataulukkoon tehdystä tuotantoaikataulusta. Aikataulu on yksinkertainen ja sitä käytettiin Metropolian 2. vuosikurssin opiskelijoiden fiktiokurssilla. Aikatauluun on helppo luoda värikoodeja työvaiheen mukaan, silloin kalenterista näkee nopeallakin vilkaisulla, missä vaiheessa tuotantoa eri työvaiheet ovat ja milloin työvaiheiden osien pitää olla valmiina. Kalenteriin on hyvä laittaa muuta työryhmää varten myös selite värikoodeista ja muista merkinnöistä. Värikoodit eivät ole universaaleja ja vaihtelevat aina tekijän preferenssien mukaan

	Vko3	Casting haku käyntiin	Vko6	Vko9	Harjoitus B&C Kaikki valmiista A Kuvakäsikirjoitus B	Vko12	Lavastus + Callsheet B	Vko15	Kuvaleikkaus ABC	Vko18	Ensi-ilta valmisteluja
2	16.1		6.2	27.2		20.3	Rakennus, Sokea ääli	10.4		1.5	
4	17.1		7.2	28.2		21.3	Kuvaus B	11.4	Kuvaleikkaus valmis	2.5	
5	18.1		8.2	1.3	Miserin kalustolistan de	22.3	Kuvaus B	12.4	Värimäärittely ABC	3.5	
6	19.1		9.2	2.3		23.3		13.4	Värimäärittely ABC	4.5	
7	20.1	Lokaatio&näyttelijät versio 1.	10.2	3.3	Sopimukset deadline Näyttelijä, lokaatio, tekijänoikeus, säveltäjä	24.3		14.4	Pääkaperjantai	5.5	
8	21.1		11.2	4.3		25.3		15.4		6.5	
9	22.1		12.2	5.3		26.3		16.4		7.5	
10	Vko4		Vko7	Vko10	Vko13	Vko16	Vko19				
11	23.1		13.2	6.3	27.3			17.4	Pääsiäinen	8.5	
12	24.1		14.2	7.3	28.3	Rakennus, peräkamari	18.4			9.5	
13	25.1		15.2	8.3	29.3	Kuvaukset C	19.4			10.5	
14	26.1		16.2	9.3	30.3	Kuvaukset C	20.4			11.5	Ensi-ilta lokaation deadline
15	27.1		17.2	10.3	31.3		21.4			12.5	
16	28.1		18.2	11.3	1.4		22.4			13.5	
17	29.1		19.2	12.3	2.4		23.4			14.5	
18	Vko5	Kokuvaus	Vko8	Vko11	Vko14	Vko17	Vko20				
19	30.1	Kokuvaus Sokea / 231	20.2	13.3	3.4	24.4		15.5			
20	31.1	Kokuvaus Sokea / 231	21.2	14.3	4.4	25.4		16.5			
21	1.2		22.2	15.3	5.4	26.4		17.5			
22	2.2		23.2	16.3	6.4	27.4		18.5			
23	3.2	Kokuvaus Sokea / 231	24.2	17.3	7.4	28.4	Äänileikkaus valmis	19.5	Ensi-ilta		
24	4.2		25.2	18.3	8.4	29.4		20.5			
25	5.2		26.2	19.3	9.4	30.4		21.5			

Kuva 4 Esimerkki Excel-taulukkoon tehdystä kalenterista

Excel- taulukko pohjaa voi käyttää helposti myös kuvausten päiväkohtaisten aikataulujen eli call sheetien luomiseen. Etenkin soluihin laitettavat kaavat helpottavat työpäivien pituuden, lepoaikojen ja muun informaation kurissa pitämistä. Kuvauksissa on päivittäin niin monta liikkuvaa osaa, että ne on välttämätöntä laittaa työryhmälle helposti luettavaan muotoon. Call sheet pohja löytyy monenlaisia, jokainen niistä kuitenkin sisältää käsikirjoituksesta purettu perustiedot kohtauksen sisällöstä, sekä kuvauspäivämäärän, kuvauspäivien määrän (kuinka monta kuvauspäivää tuotantoon on suunniteltu) monelta työryhmän eri osastojen pitää olla paikalla sekä monelta näyttelijät ovat paikalla ja milloin päivä päättyy (Juutilainen, 2017.)

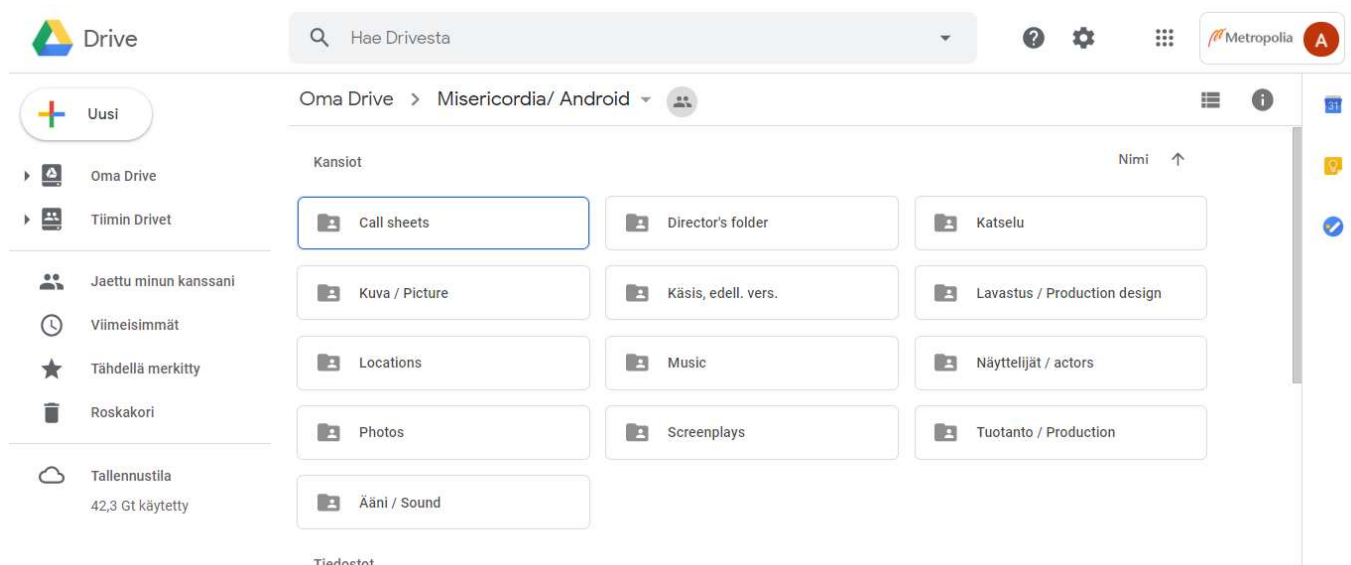
Call sheetiin puretaan käsikirjoituksen kohtaukset sekä kaikki informaatio, mitä kohtauksen toteuttamiseen tarvitaan. Kuvassa 6 esimerkki Excelissä luodusta call sheet pohjasta, jota käytetään päiväaikatauluna. Tärkein aikataulutuksen ominaisuus on juurikin automaatio. Kellonaikasoluihin (KLO) vasemmassa reunassa on lisätty funktio, joka laskee kellonajan sen perusteella, paljonko aikaa arvioidaan kuluvan kohtauksen kuvaamiseen (aika).

TUOTANTOYHTIÖN LOGO		Kuvauspäivä # X / X						
PROJEKTIN NIMI		VKOPVÄ / PÄIVÄMÄÄRÄ						
VIIKKO X		CALL TIME 8:00		Tuotantopäällikkö				
		PUKUMASKI CALL TIME	10:40	Tuotantokoordinaattori				
		KAMERA KÄY	8:00	Tuotantoharjoittelija				
		LOUNAS	8:00	1. Apulaisohjaaja				
		PURKU ALKAA	8:00					
		TYÖPÄIVÄ PÄÄTTY	8:15					
		TYÖAIKA (H)	HHMMSS					
		Ruokaturunnin kesto	0:30	Tuotantoyhtiön yhteystiedot				
Aamuhämärä alkaa		LOKAATIOT		PUKUMASKITILA				
Aurinko nousee		LOC 1:		PYSÄKÖINTI				
Aurinko laskee								
Iltahämärä loppuu								
KLO	AIKA	KOHTAUS	SCRD	KUVAUS	D/N	ROOLIT	PGS	HUOMI
8:00	0:00	CALL TIME, HARJOITUS & VALMISTELUT						
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				LOUNAS				
8:00				SIIRTYMÄ, VALMISTELUT TMS.				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00				INT. / EXT. KOHTAUKSTEN TAPAHTUMAPAIKKA				
				Synopsis kohtuaksesta				
8:00	0:15	PURKU						
8:15	0:15							TOTAL PGS 0
NÄYTTELIJÄT								
ROOLI	ESIINTYJÄN NIMI	PUKU-MASKI	VALMIS	SET	MASKI LOC	HUOMIOT		

Kuva 5 Esimerkki Excelillä tehdystä call sheet pohjasta. Pohjan on luonut Jonna Enroth, Solar Films 2019

4.4 Google Drive, Dropbox & pilvipalvelut

Google drive, Dropbox ja muut pilvipalvelut toimivat hyvänä alustana informaation jakamiseen ja säilömiseen. Näihin on helppo perustaa kansioita, joihin voi laittaa eri media-tiedostoja. Pilvipalveluiden kautta tietoa voidaan muokata reaaliaikaisesti ja sen on kaikille heti saatavilla. Tiedostoista myös yleensä näkee, milloin niitä on viimeksi muokattu. Aikataulun jakaminen, sekä päivittäminen tätä kautta on helppoa.

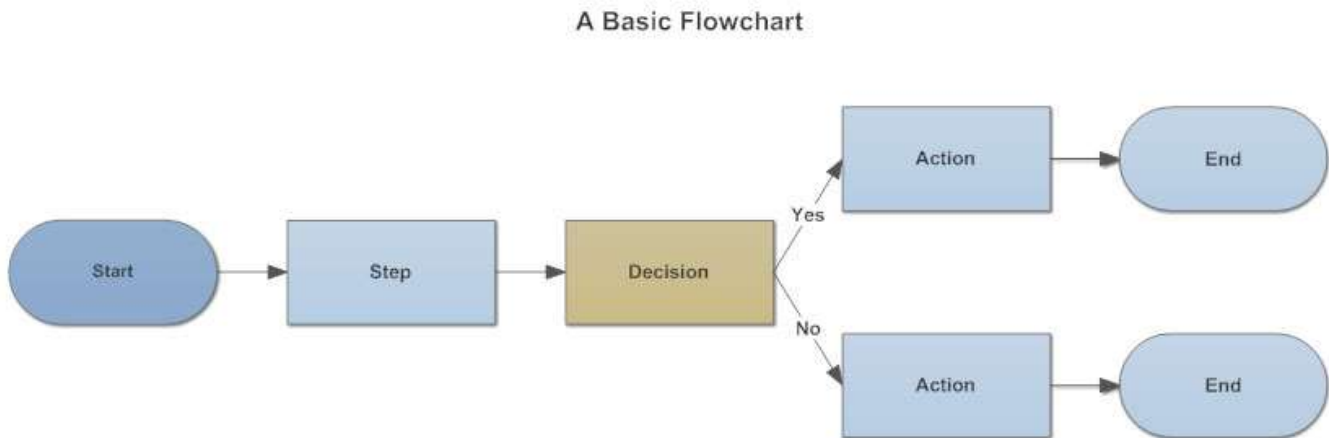
Kuva 6 Esimerkki Driveen luodusta tuotantokansiosta.

Yllä oleva kansio luotiin Metropolian 2. vuosikurssin aikana Fiktio 1- kurssille 2017. Kansio sisältää käsikirjoituspurun mukaan tehdyt eri osastojen käyttöön tarkoitetut kansiot. Työryhmän HOD:it pääsevat muokkaamaan ja jakamaan esituotantoon, kuvauksiin ja jälkitöihin liittyvää informaatiota.

Useissa pilvipalveluissa on ominaisuuksia, joista näkee aina, jos jotain kansiota tai tiedostoa muokataan. Näin olemassa olevan tiedon hallinta helpottuu myös, sillä viimeisin muokattu versio on aina kaikille saatavilla. Samalla esimerkiksi Drive tarjoaa myös työkaluja, kuten tekstinkäsittelyohjelman, laskentakaaviotyökalun ja muuta vastaavaa, joka helpottaa työryhmän välisten standardisointuja pohjia.

5 Workflow- kaavio

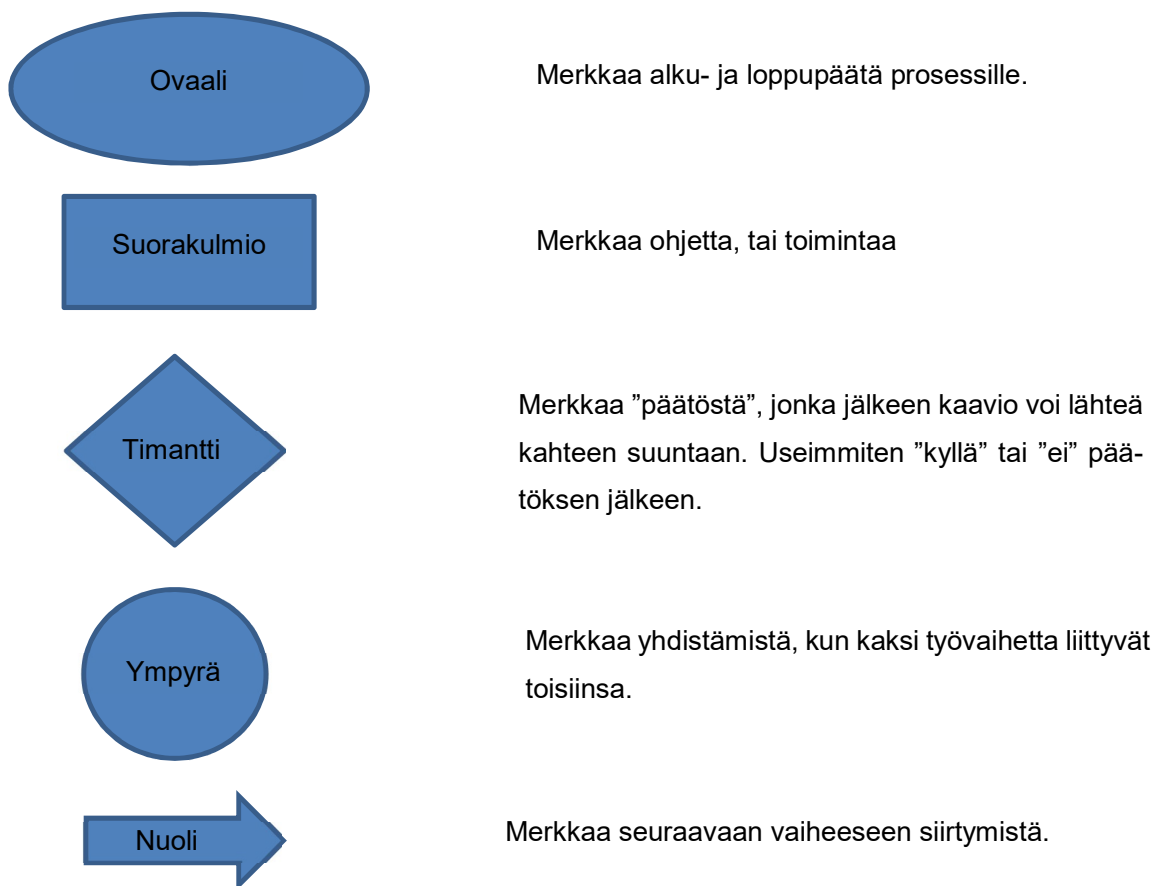
Workflow-kaavioiden moderni muoto kehittyi 1920-luvulla. Kaaviota käytettiin niin rautateiden, kun valmistukseen tarkoitetuilla aloilla. Myöhemmin workflow-kaavioita on käytetty, työn organisoitiin tehtaissa, matematiikassa, sekä kautta linjan työn organisoinnin parantamisessa (Wikipedia 2018). Teknologian kehittyessä, kirjoituskoneiden sekä kopiokoneiden myötä workflow'n käyttöä oli helppo laajentaa muillekin aloille (Lucid hart 2019.) Nykyään workflow-kaaviota, eli työnkulkukaaviota käytetään kuvaamaan laajemmin eri työvaiheita yritysten sisäisissä projekteissa. Kaavion tarkoitus on helpottaa työntekijöitä ymmärtämään vastuualueensa, sekä luomaan eri osastojen välille yhtenäisyyttä. (Lucid hart 2019.) Kuviossa 7 yksinkertainen esimerkki workflow- kaaviosta:

Kuva 7 Esimerkki workflow- kaaviosta

5.1 Kaavion muoto ja tarkoitukset

Workflow- kaavio koostuu erilaisista kuvioista, joka yhdistää työvaiheet ja askeleet helposti luettavaan muotoon. Kuvioita on standardisoitu, jotta niiden tulkinta olisi mahdollisimman helppoa ja universaalina.

Kuva 8 Workflow- kaavion peruskuvioiden merkityksiä

Workflow-kaavioita käytetään niin analyysiin, suunnitteluun, dokumentointiin, prosessin hallintaan tai kuvaamaan ratkaisumallia ongelmaan (Visual Paradigm Online 2018).

Workflow- kaavioita luodessa pitää muistaa, kenelle kaavio tehdään. Kuka sitä katsoo ja kenen pitää ymmärtää se sisältö. Työn prosessista voi luoda sen jälkeen "raakaversion", josta näkee yleisimmät tarvittavat työvaiheet, kuten esimerkiksi kappaleen 2. kuviossa yksi. Tämän jälkeen voidaan lähteä hiomaan prosessin vaiheita yksityiskohtaisesti, jolloin myös kerätään kaikki tarvittava informaatio prosessin työntekijöiltä. (Lucidhart 2019.) Samalla tavalla kuin käsikirjoituksen purkuvaiheessa, osastonjohtajilta kerätään tarvittava informaatio resursseista, mitkä he tarvitsevat. Kaavion käyttöönotossa on tärkeää huomioida seuraavia kohtia:

- Mikä on projektin lopullinen päämäärä?
- Projektin alku ja loppupiste?

- Mitkä toiminnot ovat mukana jokaisessa vaiheessa ja ketkä vaiheissa ovat mukana?
- Mitä tapahtuu seuraavassa vaiheessa?
- Onko seuraavassa vaiheessa poikkeavuuksia prosessiin?
- Päätösvaiheissa: Mitä päätöksentekijän (työntekijä) tulee tietää, tai mitä informaatiota hänellä tulee olla, jotta päätös voidaan tehdä.

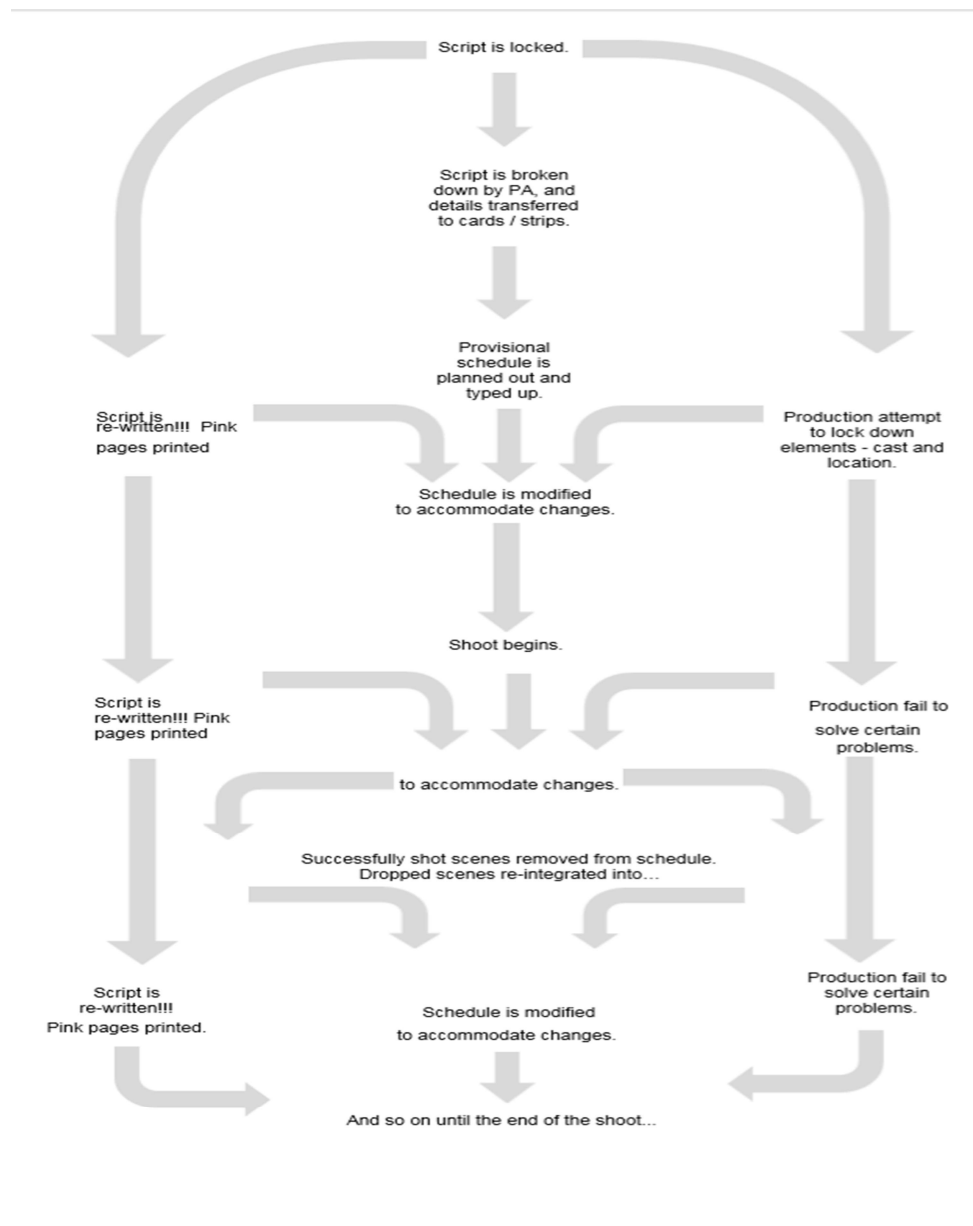
(Lucidhart 2019.) Kun kaikki informaatio kaavion tekemistä varten on kerätty, virallista workflow-kaaviota voidaan alkaa rakentamaan. Tässä työvaiheessa on hyvä muistaa asioiden kategorisointi. Mitkä prosessin kohdat koskevat ja ketä, sekä missä tärkeysjärjestyksessä ne tulevat. Samalla voidaan ennakoita prosessin pullonkaulat ja kohdat, jotka toistuvat ja siksi hidastaisivat etenemistä (Lucidhart 2019.)

Workflow-kaavion hyötyjä voi olla muun muassa: monimutkaisen prosessin selventäminen, kaavio auttaa tunnistamaan prosessin kohdat, jotka eivät tarjoa kenellekään osapuolelle lisäarvoa. Kuten turhat työvaiheet, kommunikaatiokatkokset tai lisäkulut. Kaavio auttaa työntekijöitä ymmärtämään työvaiheet, jolloin tätä informaatiota voidaan käyttää datan keräämiseen, ongelmanratkaisuun, tarkennettuun keskusteluun ja resurssien tunnistamiseen. Kaavio toimii myös pohjana uusille prosesseille (Visual Paradigm 2018.) Kaavion käyttömahdollisuudet ovat siis laajat, mutta sen perimmäinen tarkoitus on helpottaa ja virtaviivaistaa toimintaa, säästää aikaa ja rahaa (Visual Paradigm Online 2018).

Elokuva- ja televisioalalle kaavioita ei ole niin helposti löydettävissä. Vaikkakin työnkulku ja projektin eteneminen seuraa hyvin tietynlaista polkua joka kerta. Mallipohjia elokuva- ja televisioalan työnkulkuun tai workflow'hun löytyy enimmäkseen perusvaiheiden kohdalla, kuten esitetty kappaleessa 2. tai saman tyyppinen kaavio, kuin sipulimalli (Kuvio 3). Kuitenkin workflow-kaavion tekoprosessia lukiessa ja verrattaessa sitä tuotannon aikatauluttamisen ja läpiviennin keinoin, kävisi järkeen käyttää standardisoitua workflow-kaaviota myös elokuva- ja televisiotuotannoissa.

6 Workflow-kaavion käyttö tuotannoissa

Tässä luvussa esitellään tekijöiden näkökulmaa workflow- eli työkulkukaaviosta ja sen käytöstä alalla tällä hetkellä. Haastateltavat edustavat tuotantoyhtiötä, yrittäjä- sekä freelancer-puolta. Työkulkukaavioita tyyppisiä ratkaisuja on käytössä, mutta ne harvoin ovat kaaviomaisesti esitetty kuten edellä esitellyissä laskentakaaviomalleissa (kuvio 1, kuva 4 ja 5), tai MMS- purkukaavion muodossa (kuva 3.) Muutamia esimerkkejä löysin lähdekirjasta *The Guerilla Film Makers Movie Blueprint 1st edition* (Jones 2003). Alla oleva kuva näyttää käsikirjoituspurun työkulun.

Kuva 9 Käsikirjoituspurun työkulku. Kuva piirretty Jonesin kirjan 2003, pohjan mukaan

Vastaavanlaisiin työnkulkua kuvaaviin pohjiin en ole törmännyt alan töissä. Useimmiten etenkin tuotantopuolella työnkulku on listattu Word- tai Excel-pohjiin kronologisesti. Tällainen pohja harvoin sisältää eri osastojen sisäisiä työnkulkutarpeita. Se sisältää lähinnä deadlineja, milloin jonkun asian on oltava hoidettuna, tai milloin tietty työvaihe, kuten kuvaukset, leikkaus tai esimerkiksi värimäärittely alkaa (Matila, Mutanen, Haavisto Breakdown 1&2 luennot 2018.)

Isoissa tuotantoyhtiöissä, joissa freelance työntekijävaihtuvuus on suurta, työnkulun läpikäynti on tärkeää, sillä se perehdyttää työntekijän kyseisen tuotantoyhtiön käytäntöihin. Tämän lisäksi kaavio auttaa tekijää ymmärtämään vastuualueensa, minkälaisen kokonaisuuden toteuttamisesta annetuille resursseilla hän vastaa. Näin myös mahdolliset aukot saataisiin paikattua jo etukäteen ja tuotannon läpiviennin ”oletukset” minimoidaan (Eskola, haastattelu, 8.10.2018). Oletuksilla tarkoitetaan asioita, mitä ei sanota ääneen, vaan toimitaan tietyn toimintamallin mukaan, joka pohjautuu aiempaan kokemukseen.

Työnkulkukaavio on siis tällaisissa tapauksissa käytännössä tuottajan manuaali, jonka mukaan hän vie tuotantoa eteenpäin ja käy sen avainkohdat tuotantopalavereissa muiden työryhmän jäsenten parissa läpi. Työnkulun seuranta on tuottajan vastuulla, eli tässä tapauksessa freelancer työntekijän, joka on palkattu tuotantoyhtiölle töihin. Työnkulkukaavio toimii siis eräänlaisena vakuutuksena siitä, että tarvittavat työvaiheet ja materiaalit saavutetaan. Työnkulkukaaviona käytetty ohjenuora on sama kaikille tuottajille, mutta tuotannosta riippuen sen aspektit muuttuvat. Draamasarjan työnkulku ja resurssit ovat erilaiset, kun reality-sarjan. Tästä johtuen, täysin yhdenmukainen työnkulkukaavio, joka olisi esitetty kaaviomuodossa olisi äärettömän työläs toteuttaa (Eskola, Haastattelu 08.10.2018). Kokonaisen kaiken kattavan työnkulkukaavion toteuttaminen vaatisi suuren työn, jotta iso tuotantoyhtiö, joka tekee monia erilaisia formaatteja, hyötyisi siitä.

Yrittäjän näkökulmasta workflow- kaavion käyttö on saman tyyppinen kuin tuotantoyhtiöllä. Haastattelin leikkaajaa Ben Merceriä opinnäytetyötäni varten. Yrittäjänä hänen tapauksessaan työnkulkukaavio käsittää leikkausvaiheen työnkulun. Kaavio luodaan jo käsikirjoituksen purkuvaiheessa. Myöhemmin, eli leikkausvaiheessa kaaviota käytetään tukemaan kommunikaatiota tuotannon ja oman tiimin kanssa. Mercer hyväksyttää tekemänsä kaavion aina tuottajan, kuvaajan ja äänisuunnittelijan kanssa. Tarkoitus onkin parantaa kommunikaatiota osastojen välillä ja taata, että valituilla metodeilla päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen (Mercer, haastattelu 2.10.2018).

Omaa ammattiosaamistaan myyvälle yrittäjälle, kuten esimerkiksi leikkaajalle, joka myy palveluitaan tuotantoyhtiölle, työnkulkukaavion käyttö ja tekeminen tuo myös uskottavuutta. Hyvin ja huolella tehty kaavio auttaa myymään omaa osaamista tuotantoyhtiöille, sekä perustelemaan rahan ja ajan käyttöä tuotannon aikana (Mercer, haastattelu 2.10.2018.) Leikkaajan on mahdollista esimerkiksi saada isompi budjetti omalle osastolleen, kun työvaiheiden tarpeet ja niiden päämäärät ovat hyvin perusteltuna työnkulkukaaviolla (Mercer, haastattelu 2.10.2018).

Freelancer näkökulmasta työnkulkukaavio on työnantajan eli tässä tapauksessa tuotantoyhtiön antama ohjenuora. Aina työnkulkukaaviota ei kuitenkaan ole, tai freelancer työntekijöitä ei vaadita käyttämään juuri tuotantoyhtiön omaa versiota (Nikkola, haastattelu 8.10.2018.) Työn vaihtelevuus on niin suurta, että aina tälle ei ole käyttöä. Myöskin tuotantojen koosta riippuen on helpompaa, vain tehdä oma aikataulusuunnitelma esimerkiksi excel- taulukkoon tai muuhun vastaavaan aikataulurakenteeseen. Pienemmän työryhmän kanssa tuottajan on helppo pitää langat käsissään ja tuotantoyhtiön on luotettava siihen, että he palkkaavat ammattilaisia. (Nikkola, haastattelu 2018). Näin sanottuna siis, freelancer- tuottajat tietävät mitä tekevät ja osaavat aikatauluttaa tuotannon, sekä seurata sitä ilman tarkkaa workflow- kaaviota. (Hukka, haastattelu 4.10.2018.)

Eniten kaavio hyödyttää freelancer työntekijää oman työnsä tekemisessä, eli auttaa projektin ajankulun hahmottamista. Kun työnkulkukaavio on ollut käytössä, se käydään läpi tuotantoyhtiön edustajan, sekä taiteellisesti vastaavien henkilöiden kanssa. Tässä tapauksessa tarkoitetaan tehdyn aikataulurungon läpikäymistä niin, että aikarajat ovat kaikille selvät, jotta projektia voidaan viedä halutulla tavalla eteenpäin (Eskola, haastattelu 8.10.2018.)

7 Työnkulkukaavion kehitysmahdollisuudet

Parhaillaan työnkulun hallintaan käytetään erinäisiä, työntekijän ja tuotantoyhtiön preferenssien mukaisia työvälineitä. Tekijä saa pitkälti määrittää itse omat työvälineensä, kunhan ne on hyväksytty tuotantoyhtiön puolesta projektiin sopiviksi. Kommunikaatioon lähinnä palaverejä, sähköpostia, tai mobiiliveistimiä.

Työnkulkukaavioita on mahdollista kehittää käyttöön elokuva- ja televisioalalle. Esimerkiksi olisi hyvä kehittää työkalu, jonka avulla voi seurata ”rasti ruutuun” tyylillä, onko kaikki yksittäisen projektin tarpeet osattu huomioida. Kaavion pitäisi olla tässä tapauksessa hyvin muokattavissa, jotta sen voisi sovittaa jokaisen tuotannon yksilöllisiin tarpeisiin. Kaavion tekeminen vain vie runsaasti aikaa, etenkin kun se pitäisi aina mitoittaa projektin puitteisiin. Luova johtaja Seija- Liisa Eskola uskoo, että kunnollisen workflow-kaavion käyttö voisi tuoda varmuutta tekemiseen, mutta ei välttämättä tehostaisi sitä. Itse kaavion luominen vaatisi niin ison työpanoksen ja muun työryhmän kouluttamisen sen käyttöön, että resurssit eivät tuotannon pyörittämisen ohella taipuisi siihen. Jotain on siis jätettävä huomiotta, jotta tuotanto saadaan sovitussa aikataulussa päätökseen. Hyväksi havaittuja työtapoja on niin monia, jotta joka projektiin uuden workflow'n luominen haittaisi etenemistä.

Tästä huolimatta isommissa tuotantoyhtiöissä, joissa pyritetään samaan aikaan useampaa tuotantoa ja palkataan talon ulkopuolelta tekijöitä, on välttämätöntä olla tuotantoyhtiön ohjeistus freelance- tuottajille. Ohjeistuksen tulisi sisältää talon omien ohjenuorien lisäksi kaikki mitä tuottajan pitää huomioida tuotannossaan. Vastaavanlainen ohjeistus koskee aina vain tuottajia ja tuotantopäälliköitä, joten on heidän tehtävänsä pitää huolta tuotannon sisäisestä workflow'sta.

Kuten aikataulutuksen moninaisuudesta huomataan, jokainen tuotanto on omanlaisensa kokonaisuus, joka vaatii yksilöllisen työnkulun. Kuitenkin työvaiheet seuraavat toisiaan aina samalla kaavalla. Esimerkiksi näyttelijäharjoituksia ei voida tehdä, ennen kuin näyttelijät on valittu. Kuvasuunnitelmaa ei voida tehdä ennen kuin kuvauslokaatiot on lukittu ja kumpaakaan näistä ei voida toteuttaa ennen kuin aikataulu on lyöty lukkoon.

Haastattelujen perusteella tuotantoyhtiössä on haaveiltu tietynlaisessa "rasti ruutuun" lomakkeesta, jossa varmistetaan, että kaikki tuotannon yksilölliset tarpeet on huomioitu. Huomiotta jättäminen tarkoittaa usein lisäkuluja tuotannolle. Tämän takia työn seuraaminen, sekä informaation kulun varmistamien osastojen välillä on ehdottoman tärkeää. Osastokohtaiset päätökset vaikuttavat niin moneen asiaan.

Tuotannon aikana toimiva kommunikaatio ja informaationkulku kaikkien kesken, toimii laatutakuuna. Tärkeää olisi, että jokainen päävastuussa oleva tekijä tulee kuulluksi sekä ymmärretyksi oikealla tavalla (Mercer, haastattelu 02.10.2018). Työnkulkukaavio voisi osallistaa työntekijää paremmin projektiin. Tarkoitetaan sitä, että jos tekijä luo itse oman työnkulkunsa ja keskittyy sen elementteihin jokainen projekti tuntuisi vielä enemmän omalta, jolloin sitoutuminen on projektiin, olisi mahdollisesti syvempää. Työntekijä voisi omaa työnkulkukaaviota kehittäessä kehittää myös omaa osaamistaan sekä ammattitaitoaan (Mercer, haastattelu 02.10.2018.)

Tuotantoyhtiöihin on ajoittain palkattu tuotantojen ulkopuolisia ihmisiä, jotka katsovat, että prosessit toimivat. Tämä kuitenkin vie resursseja ja jos paikalle tulee joku ulkopuolinen, kaikkia osia ei välttämättä saada paikalleen, tai "koitetaan keksiä pyörä" uudelleen ja tähän käytetty aika menee hukkaan. (Eskola, haastattelu 2018) Tuotannon etenemisen kannalta on tärkeintä, jotta jokainen ymmärtää oman vastuunsa ja sen mistä vastaa. Tähän tuotanto-ohjeen mukainen perehdytys on paras. Tuotanto-ohje sisältää kaiken tarvittavan infon työnkulun luomiseen tuotantoyhtiön hyväksymillä välineillä. Olisi hyvä ottaa huomioon, että workflow- kaavion käyttö mahdollistaisi yksityiskohtaisemman ja osastokohtaisen työnkulunseurannan.

Kaavioon voisi sisällyttää myös tietynlaisen tuotannon eri vaiheiden kattavan hyväksyntäkierroksen. Hyväksyntäkierroksella pidettäisiin huolta siitä, että oikeat ihmiset ovat hyväksyneet tarvittavat päätökset. Esimerkiksi roolitus hyväksytetään ohjaajan, tilaajan ja tuottajan kautta, aikataulumuutokset tuotantopäällikön, apulaisohjaajan sekä muiden osastonjohtajien kanssa, leikkausversiot tuottajalla, ohjaajalla sekä rahoittajalla. Tämä varmistaisi sen, että asianomaiset työryhmän vastuulliset jäsenet, pysyisivät tarkasti kartalla tuotannon eri vaiheiden etenemisestä ja että kaikki hyväksytetään oikealla henkilöllä. Hyväksyntäkierros varmistaisi sen, että teos pysyisi halutunlaisena (Sukura, 2018.)

8 Päätelmät

Elokuva- ja televisiotuotantojen hallinta, sekä projektin rakentaminen halutuilla resursseilla vaatii paljon työtä. Tekijöitä ja tekotapoja on monia, huolimatta siitä, että ne tähtäävät samaan maaliin; valmiiseen eheään teokseen. Kyseessä voi olla isolla rahalla tuotettu viihdeformaatti, tai pienemmän budjetin taideprojekti tuotannon eteneminen vaatii tietyt askeleet, sekä henkilöt toteuttamaan niitä. Työn vaiheiden seuraamiseen hankitaan sopivat henkilöt, tässä tapauksessa tuottajat ja freelancer- tuottajat. Heidän itsensä ja heidän tuotantotiiminsä tehtävänä on pitää tuotannon informatiiviset langat käsissään. Käsikirjoituksen purkaminen toteutetaan niin monen eri ihmisen voimin, että siitä syntyvän informaation määrä on valtava.

Elokuva- ja televisioalan tuotantojen tapauksessa lause ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” pitää todella hyvin paikkansa. Suunnitteluun ja sen toteuttamiseen on jo olemassa toimivia ohjelmia, joiden kautta informoida työryhmän päävastuullisia sekä toteuttavaa työryhmää. Tärkeintä on hallita kaikkea sitä informaatiota, jota tuotannon eri työvaiheiden aikana syntyy ja ohjata se oikein, niin että kaikki ymmärtävät missä mennään, mitä tehdään nyt ja mitä tehdään seuraavaksi. Tuotannoissa edetään hyvin nopealla tahdilla, joten kommunikaation ja informaationkulun pitää olla hyvin aukotonta. Haastatteluiden ja luentojen pohjalta oli selvää, että aukkoja on. Usein juurikin sen takia, että tietoa välitetään vain osan työryhmäläisten kanssa, eikä jaeta oikein kaikille.

Koska jokainen tuotanto on monen ihmisen ja prosessin summa, joten workflow- kaavio ja sen noudattaminen toimisi siis eräänlaisena ”sateenvarjona”, jota hyödyntämällä voitaisiin pitää huolta siitä, että jokaisessa työvaiheessa tarvittavat tehtävät tulee toteutettua. Yksilöllisten projektien lisäksi, tuotannon tekijöiden työtapojen yksilöllisyys myös korostuivat Aalto Yliopiston luentosarjan aikana (2018). Kun luennoitsijoita kerättiin luennoille, suurin osa oli hieman hämillään aiheesta. Kuulosti siltä, että vaikka käsikirjoituspurku on tuttu konsepti, osastojen johtajat eivät välttämättä tee sitä suoraan tiettyyn ohjelmaan tai alustaan systemaattisesti tai tietoisesti. Se on asia minkä he tietävät, että pitää tehdä. Pohtimatta sen enempää lähestymistapaansa tai keinoja käsikirjoituspurkuun. Jokaisella osastolla on eri asioita, joita he huomioivat oman työnsä tekemiseen. Kun jokainen osasto keskittyy oman työnsä edistämiseen, saattaa olla, että jonkun tärkeän tiedon kertominen unohtuu.

Haastatteluiden ja luentojen aikana tuli selväksi, että monelle on jo vakiintunut omat keinot, sekä tavat tehdä omaa työtään. Erilaiset keinot tehdä töitä ja viedä tuotantoja eteenpäin tuovat hyvää luovuutta tekemiseen. Samalla tämä asettaa haasteita kommunikointiin. Työryhmän jäsenet saattavat käyttää jokainen omaa työkaluaan, tai alustaansa työskentelyynsä. Olettaen että kukaan ei halua tehdä kompromisseja työskentelytapojensa kanssa, kommunikointiin saattaa tulla aukkoja. Muistiinpanot, sekä tarkat sovitut asiat saattavat levitä moneen eri paikkaan, ilman että muistetaan mihin päätökseen tultiin. Työskentelytapojen rutiinimaisuus vaikuttaa myös uuden esittelyyn. Tuotannon alussa esitelty uusi työkalu, saattaa olla haastava hallita. Tällöin sitä ei myöskään käytetä. Kukaan ei halua aina aloittaa omaa työtään uudestaan.

Työnkulkukaavion tekeminen vaikuttaisi rahallisesti tuotantoon. Kotimaisen elokuva- ja televisiotuotantojen rahoitus on suhteessa muihin maihin pientä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi kohtausten, tai sen osien uudelleen kuvaamiseen, ei ole varaa. Hyvin suunniteltu ja aukoton suunnitelma pelastaa paljon varojen hukkaan heittämistä. On silti mahdotonta varautua joka ikiseen mahdolliseen skenaarioon, jota tuotannon aikana voi käydä.

Työnkulkukaaviota ei välttämättä voida käyttää jokaisessa tuotannon vaiheessa sellaisenaan. Mercer totesi haastattelussaan, että aina kun tuotanto päättyy, siihen tehty työnkulkukaavio on hyödytön. Toisin sanoen, ei olisi järkeä koittaa saada yhtä työnkulkukaaviota, joka kattaisi kaiken. Se pitäisi joka kerta aloittaa alusta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että työnkulkukaavioiden käyttö olisi hyödytöntä. On selvää, että isommat tuotantoyhtiöt, jotka tekevät useita tuotantoja samaan aikaan hyötyisivät selkeytetystä työnkulkusta.

Työnkulkukaavioon on mahdollista sisällyttää kaikki mahdollinen informaatio, joka vaaditaan tuotannon alusta loppuun viemiseen. Tuotantoyhtiöt ja tuottajat kokevat, kuitenkin että, workflow-kaavion sisältävän informaation määrä on niin valtava, jotta kaavion luominen vaatisi täysin oman aikansa ja resurssinsa. Tuotannot etenevät niin vauhdikkaasti, että kenelläkään ei ole aikaa pysähtyä miettimään miten asioita tehdään, kun pitäisi jo olla tekemässä.

Eniten työnkulkukaaviosta olisi hyötyä, HOD: eille ja tuottajille sillä se voisi vapauttaa aikaa perehtyä entistä tarkemmin siihen mitä jokaisessa työvaiheessa tapahtuu. Eritoten työnjohdollisissa töissä, eli tässä tapauksessa osastonjohtajien ja tehtävissä hallinnoida

omaa työtään, sekä delegoida asioita helpommin työryhmälleen. Työn hallinta huolellisesti toteutetun workflow-kaavion kautta, vapauttaisi enemmän aikaa taiteelliselle puolelle ja antaisi eri tavalla avaimia tarinankerronallisten puolien syventämiseen. Workflow-kaaviota voitaisiin myös käyttää työryhmän kouluttamiseen. Osastonjohtajalta selkeä workflow-kaavio mahdollistaisi työntekijöiden omatoimisempaa työntekoa, sillä kaavion läpikäynnillä työntekijät ymmärtäisivät paremmin HOD:in työprosessin.

Kokonaisuudessaan huolellisesti tehdyn työnkulkukaavion käyttö mahdollistaisi laajempaa ymmärrystä omasta työstään, päätöksien ja ratkaisujen vaikutuksesta muihin osastoihin sekä kommunikaation paranemisen.

Lähteet

Aaltonen, Jouko 2011, Seikkailu todellisuuteen. Dokumenttielokuvan tekijän opas. Helsinki: Like

Bignell, Jonathan., Orlebar Jeremy. 2005, The television handbook, 3rd edition. New York: Routledge

Google Drive 2019 Yrityksille [Verkkodokumentti] <<https://cloud.google.com/drive-enterprise/?hl=fi#intelligence>> (Luettu 10.05.2019).

Hintikka, Tuomo 2016. Miniatyrimaailman luominen elokuvaan VFX-suunnittelija näkökulmasta. Lastenelokuva *Onnelin ja Annelin Talvi* esimerkkinä. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia AMK

Honthaner, Eve 2010. The complete Film Production handbook, 4th edition. New York: Focal Press

Jones, Chris 2003. The guerrilla film makers movie blueprint. London: Continuum

Landy, Paula 2012, Scheduling and budgeting your film. A panic free guide. Oxford: Focal Press

Lucid Hart 2019. What is a workflow [Verkkodokumentti]: <<https://tallyfy.com/what-is-a-workflow/>> (luettu 22.04.2019)

Luostarinen, Kaisa 2015. Tuotannon, Ohjaajan ja Työryhmän ristitulessa. Apulaisohjaus suomalaisessa elokuvatuotannossa. Opinnäytetyö. Tornio: Lapin AMK

Pirilä, Kari, Kivi Erkki. 2010, Teos- Elävä kuva- Elävä ääni (kolmas osa) Helsinki: Like

Saarela, Saara 26.1.2001. Ajatuksia ennakkovalmisteluiden tärkeydestä ja osuudesta fiktioelokuvan ja televisiodraaman tuotannossa ohjaajan silmin katsottuna. [Verkkodokumentti] Elokuvantaju: <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/esituotanto/artikkelit/saarela_ajatuksia.jsp> (Luettu 14.11.2018)

Saksala, Elina 2015, Tuottajan käsikirja. Helsinki: Like

SES, Suomen Elokuva Säätö 2019. Tuotantotuki [Verkkodokumentti] : <<https://ses.fi/tuokitoiminta/hakuohjeita/tuotantotuki/>> (luettu 23.05.2019)

Wikipedia 2018 Workflow [Verkkodokumentti] <<https://en.wikipedia.org/wiki/Workflow>> (luettu 03.10.2018)

Visual Paradigm 2018. Tutorials [Verkkodokumentti] <<https://online.visual-paradigm.com/tutorials/flowchart-tutorial/>> (luettu 19.09.2018) >

Haastattelut & luennot

Eskola, Seija-Liisa, Vastaava tuottaja, Warner Bros. International Television Production Finland. 08.10.2018

Hukka, Anu. Tuottaja, Zodiak Finland Oy. 04.10.2018

Juutilainen, Iiris. Block Busters Gang. 2. AD workshop, MMS: purku- ja aikataulu. 28.4.-29.5.2017

Mercer, Benjamin. Leikkaaja, Drum & Colours Ltd. 02.10.2018

Nikkola, Tuula. Tuottaja, tuotantopäällikkö, apualisohjaaja, Freelancer. 08.10.2018

Ronkainen, Rauno 2018. Elokvataiteen ja lavastustaiteen laitos, Aalto yliopisto: Break-down 1, käsikirjoituksen tekninen ja taiteellinen purku. Rauno Ronkainen, Alli Haapasalo, Jouni Mutanen, Kirka Saino, Harri Ylönen, Daniel Lindholm, Rike Jokela. Luentosarja: 22.-26.10.2018

Ronkainen, Rauno 2018. Elokvataiteen ja lavastustaiteen laitos, Aalto yliopisto: Break-down 2, käsikirjoituksen tekninen ja taiteellinen purku. Rauno Ronkainen, Ilkka Matila, Kaisa Mäkinen, Tomi Nieminen, Miia Haavisto, Tuomo Hutri, Iiris Juutilainen. Luentosarja 10.-14.12.2018

Sukura, Annakaisa 2018. Televisio- ja nettisarjan tuotanto, kurssi Metropolia AMK 4.3-24.5.2018